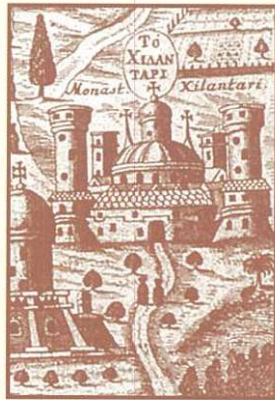

ΧΕΛΑΝΔΑΡΙΟΥ

Βρίσκεται δυτικότερα απ' όλες τις Μονές της ΒΑ πλευράς της χερσονήσου, σε απόσταση μισής ώρας από την ακτή, ύστερα από μία διαδρομή με πλούσιες εναλλαγές πολύχρονης κλωρίδας και παλιών κατασμάτων : το μικρό μισοερειπωμένο καστρομοναστήρι του Αγ. Βασιλείου, που προχωρεί μέσα στη θάλασσα, είναι η πρώτη, καθαρά ποιητική, εικόνα αυτής της διαδρομής.

Το όνομά της η Μονή το πήρε πιθανότατα από τον μοναχό Γεώργιο Χελανδάρη που το 982 προτιμάει να εγκατασταθεί πλησιέστερα στη θάλασσα, παραχωρώντας τον αγρό του στους Ιβηρίτες. Το κτίσμα της νέας εγκατάστασης του θεωρείται ότι είναι ο αρχικός πυρήνας της πρωτοεμφανιζόμενης το 1015, με Έλληνα ηγούμενο, Μονής του Χελανδαρίου. Το όνομα "Χελανδάρης" προέρχεται από το βυζαντινό "χελάνδιον" (είδος κωπήλατης φορητής κλωρίδας). Έχουν υποτεθεί και άλλες προελεύσεις της ονομασίας της Μονής, που μας φαίνονται σαν ευφάνταστες παρετυμολογίες (π.χ. Χίλιοι + αντάρα).

Ουσιαστικοί κτήτορες της Μονής είναι οι Σάββας και Συμεών, ο Ράσκο και ο Στέφανος Νεμάνια, γιός και πατέρας, πρίγκιπας και βασιλιάς, που εγκατέλειψαν τον Σερβικό βασιλικό οίκο και βρέθηκαν ταπεινοί μοναστές στο Βατοπέδι : ο πατέρας υποτακτικός (μαθητεύων μοναχός) στον γιό.

Με τη μεσολάβηση της "Μεγάλης Μέσης των Καρυών" προτάθηκε να γίνει η Μονή Χελανδαρίου ανεξάρτητη από τη Βατοπεδίου και τον Πρώτο, με μοναχούς αποκλειστικά "εκ του Σερβικού γένους" και προεστώτες τούς ένθερμους, πρώην ηγεμόνες, μοναχούς. Το γεγονός επικυρώθηκε με χρυσόβουλο Αλεξίου Γ' Αγγέλου, το 1198. Όταν εδραιώθηκε η μοναστική υπόσταση της Χελανδαρίου, ο Σάββας αναδείχθηκε αρχιεπίσκοπος των Σέρβων, και μετά το θάνατό τους ανακηρύχθηκαν και οι δύο άγιοι της Σερβικής Εκκλησίας. Η Μονή απετέλεσε έκτοτε για αιώνες την κύρια πνευματική εσά των Σέρβων, αναδεικνύοντας λογίους και καταρτημένους κληρικούς που διέπρεψαν σε όλες της βαθμίδες της Σερβικής Εκκλησιαστικής ιεραρχίας.

Ο βασιλεύς Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος εξέδωσε υπέρ της Μονής δύο χρυσόβουλλα (1271 και 1277) που κατοχύρωναν τις κτήσεις της καθώς και το "αυτοδέσποτον", ενώ ο διάδοχός του, Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος, προέβη σε παραχωρήσεις και διευθετήσεις χάριν της Μονής με περίπου 33 επικυρωτικές πράξεις.

Γύρω στο 1293, με την επικορήνηση και του Στεφάνου Ούρεσι Μιλούτιν, κτίστηκε το νέο καθολικό και ξενώνας. Ο ίδιος ηγεμών το 1302 κτίζει τον πύργο με παρεκκλήσι "παρά τον Αρσανά".

Στις αρχές του 14ου αιώνα η Μονή πολιορκήθηκε επίμονα από τους Καταλανούς σύμφωνα με τη διήγηση του ηγουμένου της Δανιήλ, αλλά δεν εκπορθήθηκε, γιατί ήταν καλά περπεκισμένη. Τον αιώνα αυτό υποστήριξαν τη Μονή, εκτός από τους Βυζαντινούς βασιλείς, αυτόνοτητα οι Σέρβοι ηγεμόνες -όπως π.χ. ο Στέφανος Ντούσαν- που συνέχισαν να την ενισχύουν και κατά το πρώτο μισό του 15ου αιώνα.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας συντρέχουν το Μοναστήρι οι ηγεμόνες των παραδουναβίων χωρών, όπως ο Νεαγκόε Μπασαράμπ (1512-1521), που εξασφαλίζει υπέρ αυτού ετήσια επικορήνηση 7.000 άσπρων.

Κατά τον 17ο αιώνα η Μονή είναι σε θέση να προχωρήσει στην εκτέλεση αρκετών έργων: π.χ. την ανακαίνιση της ΝΑ πτέρυγας (1610), την τοικογράφηση της τράπεζας (1622), τον εξωραϊσμό του καθολικού (1632, 1633, 1635), την ανακαίνιση ή ανοικοδόμηση των κελιών της Α. πτέρυγας (παρά το ναό) (1640, 1649), κλπ. Η βιβλιοθήκη της Μονής, περί τα μέσα του αιώνα αυτού, θεωρείται μία από τις αξιολογότερες σλαβικές βιβλιοθήκες.

Τον 18ο αιώνα, ύστερα από την πυρκαϊά του 1722 κατά την οποία καταστράφηκε το 1/2 του κτιριακού όγκου, η Μονή περιέρχεται σε κατάσταση ένδειας.

Αναφέρεται ότι κατά τους 17ο και 18ο αιώνα και κατά το πλείστον του 19ου, η πλειονότητα των μοναστών της Χελανδαρίου δεν ήταν Σέρβοι.

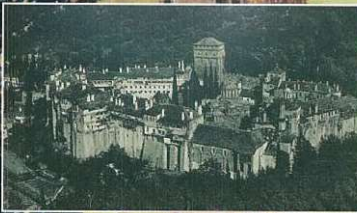
Η αριθμητική υπεροχή τους αρχίζει να αποκαθίσταται προοδευτικά από τα τέλη του 19ου αιώνα. Εξαιρετικά δύσκολη για τη Μονή ήταν η περίοδος της Ελληνικής Επανάστασης (1821), οπότε λόγω των συνθηκών, σχεδόν εγκαταλείφθηκε. Όταν άρχισαν να επανέρχονται οι μοναχοί και να την επανδρώνουν, άρχισαν και τα έργα ανοικοδόμησης και ανακαίνισης των κτιρίων. ■

1. Ο Άγιος Συμεών, ιδρυτής της Μονής (από φορητή εικόνα του δεύτερου μισού του 18ου αιώνα).
2. Η Μονή από χαρακτηριστικό του 1779.
3. Ανάπτυγμα του νοτιοανατολικού τμήματος της Μονής, σύμφωνα με χαρακτηριστικό του 1757.
4. Η Μονή από χαρακτηριστικό του 1818 (Αρσένιος, Άγιον Όρος).
5. Η Μονή σε σύγχρονο χαρακτηριστικό από παλιά φωτογραφία (περ. 1870).
6. Η Μονή του 1889.
7. Η Μονή προ του 1913 (Στέφανου μοναχός).
8. Η Μονή σε σχέδιο του Ράλλη Κοψιδή (1957).
- 9,10,11. Σύγχρονες απόψεις της Μονής (αεροφωτογραφίες).
12. Γενική άποψη της Μονής από τα δυτικά (αεροφωτογραφία).

ΧΕΛΑΝΑΡΙΟΥ

I

ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Τιμάται στη μνήμη των Εισοδίων της Θεοτόκου. Κτίσθηκε με την χορηγία του Κράλη Στεφάνου Ουρώς Β' Μιλούτιν, γύρω στο 1293, σε τύπο Αθωνικό με τυπικά διαμορφωμένη λιτή αλλά χωρίς παρεκκλήσια. Ο δεύτερος νάρθηκας, που έχει διάρθρωση λιτής, προστέθηκε από τον πρίγκηπα Λάζαρο κατόπιν.

Ο ναός έχει κομψές αναλογίες και πλούσιες όψεις με επιμελέστατα δομημένα τυφλά αψιδώματα και μονόλοβες, δίλοβες και τρίλοβες (στους χορούς) πλασιώσεις των ανοιγμάτων.

Από τον εσωτερικό διάκοσμο αξίζει να αναφερθούν το εξαιρετικό μαρμαροθετημένο δάπεδο, οι σημαντικές παλαιολόγιες τοιχογραφίες και το επίσης παλαιολόγιο μαρμάρινο τέμπλο, πίσω από το μεταγενέστερο ξυλόγλυπτο (του 18ου αιώνα).

1. Ο Άγιος Σάββας, ιδρυτής της Μονής (από φορητή εικόνα του δεύτερου μισού του 18ου αιώνα).
2. Η δυτική όψη του καθολικού.
3. Βορειοανατολική άποψη του καθολικού.
4. Η βόρεια όψη του καθολικού.
5. Η βόρεια πλευρά του καθολικού με τη φιάλη και τον πύργο του Αγίου Σάββα.
6. Η νότια πλευρά του καθολικού.
7. Η δυτική πλευρά του καθολικού.
8. Η κάτοψη του καθολικού.
9. Τομή κατά μήκος του καθολικού.
10. Η φιάλη.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ

Είναι προσαρτημένη στη ΝΔ γωνία του περιβόλου της Μονής και έχει κάτοψη δρομική. Κατά τις πηγές κτίστηκε στα τέλη του 13ου, αρχές του 14ου αιώνα με χορηγία του Κράλη που έκτισε και το καθολικό.

Από τις τοιχογραφίες της, ελάχιστα ανήκουν στην περίοδο μετά την οικοδόμησή της. Η κύρια τοιχογράφηση έγινε από τον ζωγράφο Μητροφάνοβιτς το 1622, ενώ η μεγάλη κόγχη επιζωγραφήθηκε στα τέλη του 18ου αιώνα.

11. Η είσοδος της τράπεζας.
12. Η εξωτερική όψη της τράπεζας.
13. Η κάτοψη της τράπεζας.
14. Τομή κατά μήκος της τράπεζας.
15. Όψη της τράπεζας και τομή στο μαγειρείο.
16. Η κόγχη της τράπεζας.

ΧΕΛΑΝΔΑΡΙΟΥ

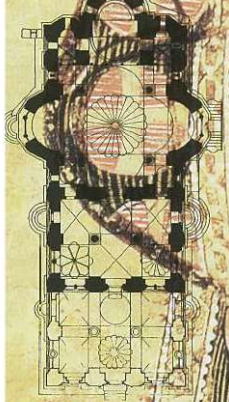
I

2

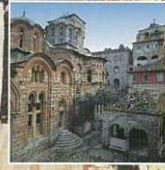
3

8

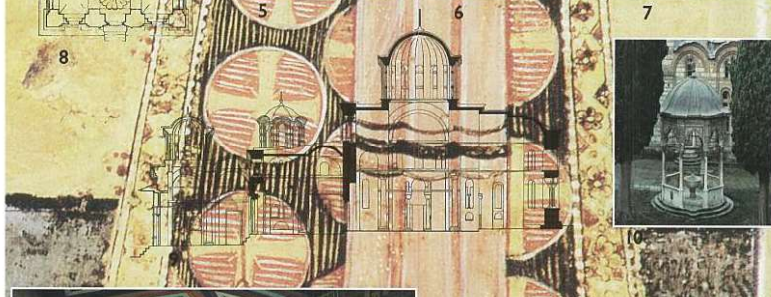
5

6

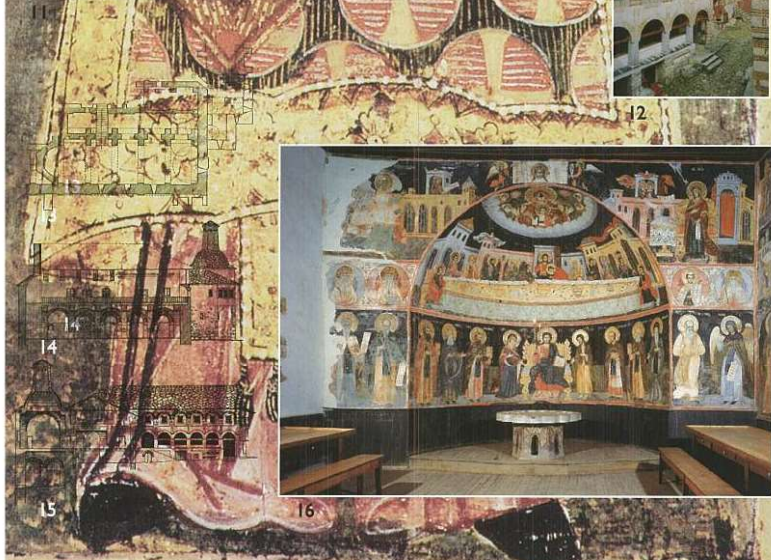
7

10

12

14

15

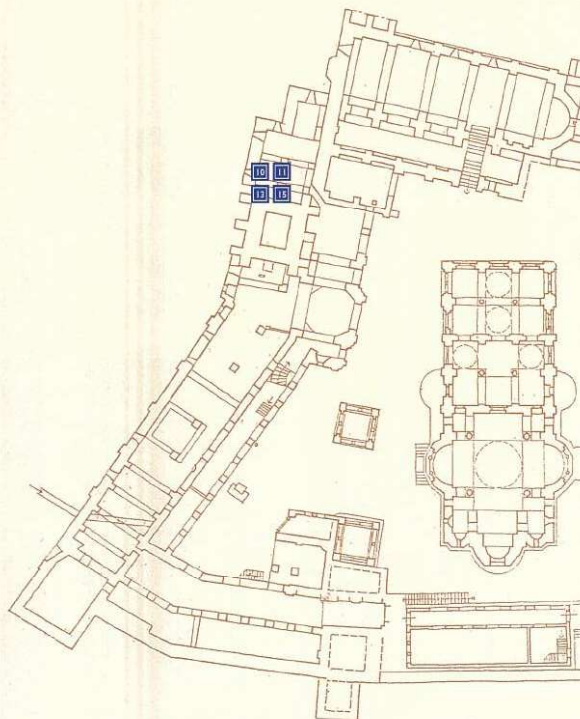
16

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΔΑ

Η πτέρυγα ανακατασκευάστηκε το 1784 στη θέση παλαιότερης, που καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1722. Το 1976 καθαιρέθηκε το εσωτερικό της, και ανακατασκευάστηκε η στέγη από οπλισμένο σκυρόδεμα. Με τις επεμβάσεις του 1988, του 1992 και του 1995 έγινε επικάλυψη του οπλισμένου σκυροδέματος της στέγης με σχιστόπλακες, έγιναν στερεωτικές εργασίες στις λιθοδομές, και εγκαταστάθηκαν νέες λειτουργίες, όπως εκθεσιακοί χώροι στο ισόγειο, βιβλιοθήκη - βιβλιοδετείο στον πρώτο όροφο και κελιά και χώροι υγιεινής στον δεύτερο και τρίτο όροφο.

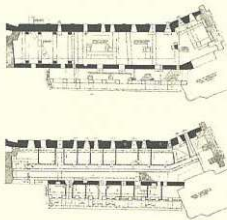
Μελέτη - επίβλεψη: *Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ*

1. Κατόψεις της νότιας κόρδας.
Το ισόγειο και οι τρεις όροφοι.
2. Αεροφωτογραφία της νότιας κόρδας και του πύργου του Αγίου Γεωργίου.
3. Εξωτερική άποψη της νότιας κόρδας πριν την επέμβαση.
4. Κατόψεις του ισογείου και του πρώτου ορόφου, σύμφωνα με την πρόταση αποκατάστασης.
5. Οι εξωτερικοί εξώστες πριν την αποκατάσταση.
6. Οι εξωτερικοί εξώστες μετά την αποκατάσταση.
7. Εγκάρσια τομή της νότιας κόρδας.
Πρόταση αποκατάστασης.
8. Άποψη της νότιας κόρδας από το εσωτερικό.
9. Πρόταση αποκατάστασης της εξωτερικής όψης.
10. Τμήμα της εσωτερικής όψης πριν την αποκατάσταση.
11. Τμήμα της εσωτερικής όψης μετά την αποκατάσταση.
12. Αποτύπωση της εσωτερικής όψης της νότιας κόρδας.
13. Πρόταση αποκατάστασης της εσωτερικής όψης της νότιας κόρδας.
14. Εξωτερική όψη της νότιας κόρδας μετά την αποκατάσταση.
15. Το εσωτερικό του ισογείου της νότιας κόρδας.

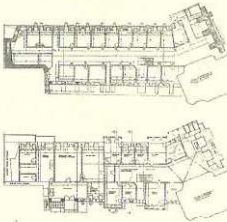

ΧΕΛΑΝΔΑΡΙΟΥ

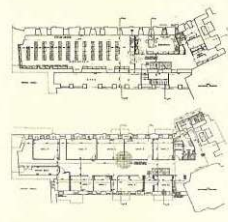
10 11 13 15

2

3

4

1

5

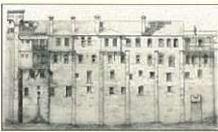
6

7

8

9

10

11

12

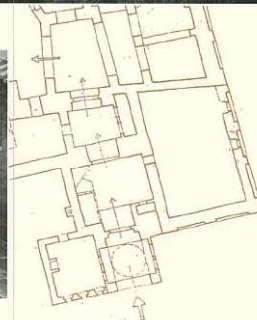
14

13

15

ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΑΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ 2

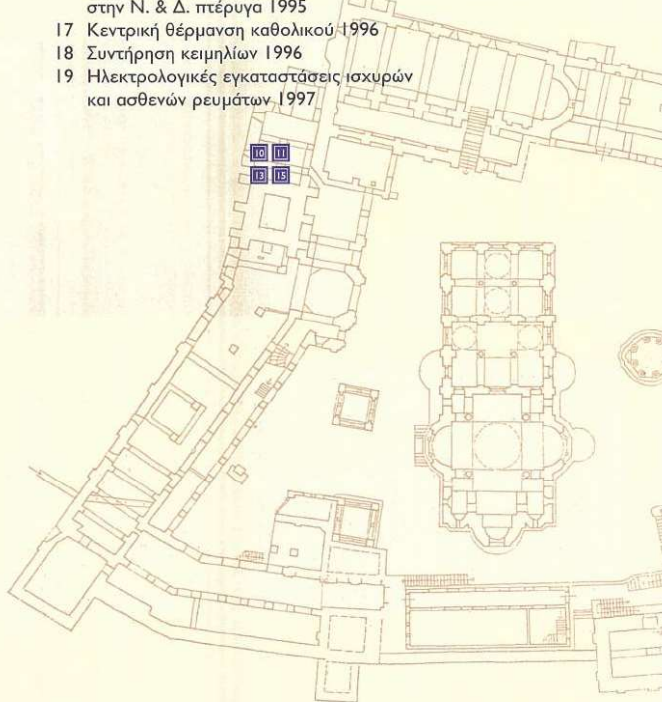
Το συγκρότημα του Αγίου Βασιλείου κτίστηκε από το βασιλιά της Σερβίας Μιλούτιν το 1300 - 02. Ο οχυρωματικός πύργος έφτασε στην εποχή μας σε ερειπιώδη κατάσταση. Με την επέμβαση του 1983 έγιναν στερεωτικές εργασίες στις λιθοδομές με τοπικές ανακτίσεις και αρμολογήματα.

Μελέτη - επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ.

1. Σχέδιο κάτοψης του συγκροτήματος του Αγίου Βασιλείου.
2. Αποτύπωση των όψεων του πύργου πριν την επέμβαση.
3. Δύο τομές στον πύργο πριν την επέμβαση.
4. Αεροφωτογραφία του συγκροτήματος του Αγίου Βασιλείου.
5. Ο πύργος πριν την επέμβαση.
6. Οι όψεις του πύργου μετά την επέμβαση.
7. Δύο τομές στον πύργο μετά την επέμβαση.
8. Κατά τη διάρκεια των εργασιών στον πύργο.
9. Φωτογραφία του συγκροτήματος του Αγίου Βασιλείου πριν το 1913 (Στέφανος μοναχός).
10. Άποψη από ΝΑ.
11. Άποψη από τη θάλασσα μετά την επέμβαση.
12. Η κάτοψη του πύργου.

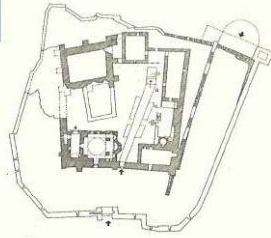
Ε Ρ Γ Α **Κε.Δ.Α.Κ.**

- 1 Αντιμετώπιση αναγκών χειμώνα 1983/84
- 2 Στερέωση πύργου Αγ. Βασιλείου 1983
- 3 Επισκευή ξυλίνου πατώματος 1984
- 4 Επισκευή απλωταριάς και σκάλας 1984
- 5 Αντιμετώπιση αναγκών χειμώνα 1984/85
- 6 Στεγανοποίηση μουσείου 1986
- 7 Προσωρινή στεγάνωση ΒΔ κόρδας 1986
- 8 Επείγουσες επισκευές στεγών 1986
- 9 Επισκευή πλακοσκεπής τράπεζας 1987
- 10 Αποκατάσταση Ν. κόρδας (Α' φάση: κάλυψη στέγης) 1988
- 11 Αποκατάσταση εξωστών και στερεωτικές εργασίες Ν. κόρδας 1988
- 12 Προμήθεια και εγκατάσταση αλεξικέρανου 1990
- 13 Επανάχρηση Ν. κόρδας 1992
- 14 Εργασίες στεγάνωσης στο κονάκι (αντιπροσωπείο) 1994
- 15 Επανάχρηση Ν. κόρδας 1995
- 16 Εργασίες επισκευής αποχετεύσεων και χώρων υγιεινής στην Ν. & Δ. πτέρυγα 1995
- 17 Κεντρική θέρμανση καθολικού 1996
- 18 Συντήρηση κειμηλίων 1996
- 19 Ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις ισχυρών και ασθενών ρευμάτων 1997

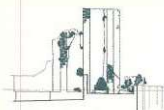

ΧΕΛΑΝΔΑΡΙΟΥ

2

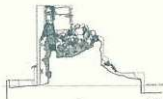
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ

1

2

3

4

5

ΠΡΟΤΑΣΗ

6

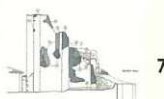
8

9

7

10

11

12

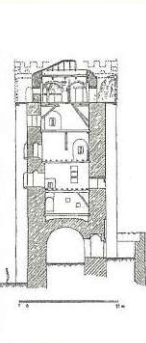
Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΜΙΛΟΥΤΙΝ

Στέφανος Στ' Ούρεσις Β' Μιλούτιν, ένας από τους μεγάλους Σέρβους ηγεμόνες (1282 - 1321) της δυναστείας των Νεμανιδών, ιδρυτής της οποίας ήταν ο Στέφανος Νεμάνια (ο Άγιος Συμεών, κτήτωρ της Μονής Χελανδαρίου). Ο Μιλούτιν ενίσχυσε τον ρόλο της Εκκλησίας και ίδρυσε πολλούς ναούς και μοναστήρια.

- 13. Άποψη του πύργου του Μιλούτιν.
- 14. Τομή του πύργου του Μιλούτιν.
- 15. Ο βασιλιάς των Σέρβων Μιλούτιν (λεπτομέρεια από τοιχογραφία, περίπου 1325).

13

14

15

I E P A M O N H